

Б. Б. Мельниченко

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”,
bogdana_m2008@ukr.net

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

© Мельниченко Б. Б., 2019

Проаналізовано зміст та структуру адміністративно-правового забезпечення публічного управління. Визначено компоненти структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління, їх призначення та взаємозв'язок.

Ключові слова: забезпечення; правове забезпечення; адміністративно-правове забезпечення; адміністративно-правове забезпечення публічного управління.

Б. Б. Мельниченко

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Проанализированы содержание и структура административно-правового обеспечения публичного управления. Определены компоненты структуры административно-правового обеспечения публичного управления, их назначение и взаимосвязь.

Ключевые слова: обеспечение; правовое обеспечение; административно-правовое обеспечение; административно-правовое обеспечение публичного управления.

В. В. Melnychenko

Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University
Department of Constitutional and International Law
Ph. D., Ass. Prof.

CONTENTS AND STRUCTURE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF PUBLIC MANAGEMENT

The article analyzes the content and structure of the administrative and legal support of public management. It also identifies the components of the structure of administrative and legal support of public management, their purpose and interrelation.

Key words: support; legal support; administrative and legal support; administrative and legal support of public management.

Постановка проблеми. Повне та всебічне наукове пізнання поняття “адміністративно-правове забезпечення публічного управління”, як і будь-якого іншого правового явища, передбачає з'ясування його сутності, структури і елементів. Особливо важливо це в сучасних умовах, коли пріоритетна роль у вирішенні управлінських питань відведена якісно новому підходу до керівництва, планування, організаційного забезпечення управлінської діяльності. Визначальним критерієм для таких змін є перехід від “державоцентристської ідеології” (відносини “влада – підкорення”), за якою людина сприймається як “підвладний об'єкт”, до так званої людиноцентристської ідеології, згідно з якою держава має, умовно кажучи, “служити” інтересам громадян (тобто діяти на благо людини), усебічно забезпечуючи пріоритет її прав, свобод та законних інтересів.

Очевидно, все це вплинуло на доктрину адміністративного права та систему термінологічного апарату, яка сьогодні повинна забезпечити законотворчий процес необхідною термінологією, досконалими та виваженими концепціями та практично корисними пропозиціями.

Дослідження теоретичних аспектів адміністративно-правового забезпечення публічного управління виконано з урахуванням результатів наукової роботи вітчизняних вчених: Я. В. Лазура, О. М. Гуміна, Є. В. Пряхіна, І. Р. Березовської, І. О. Ієрусалімової, О. М. Дручек, С. В. Діденка, Р. С. Мельника, В. М. Бевзенка, В. П. Тимошука, В. В. Галулька та ін.

Мета статті – проаналізувати зміст та структуру адміністративно-правового забезпечення публічного управління.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі, визначаючи публічне управління як явище складне і багатогранне, більшість учених вказують на те, що не існує сталого, вичерпного та загально визнаного формулювання визначення публічного управління. До визначення публічного управління швидше підходять із позиції реального змісту діяльності або форм, яких воно набуває і в яких діє [1, с. 65].

Вивчення наукових праць, у яких з'ясовуються сутність та зміст категорії “публічне управління”, дає змогу виділити такі його ознаки:

1) здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення потреб і досягнення цілей громади як об'єкта управління [2, с. 5];

2) має багаторівневий характер і, по суті, є формою прояву публічної влади на державному, регіональному і муніципальному рівнях [3, с. 21];

3) є зовнішньоорієнтованим [4, с. 98].

Для того, щоб сповна осягнути, що саме треба розуміти під поняттям “адміністративно-правове забезпечення публічного управління”, на нашу думку, додатково необхідно проаналізувати поняття “забезпечення”, “правове забезпечення” та “адміністративно-правове забезпечення”.

Великий тлумачний словник сучасної української мови слово “забезпечення” тлумачить як “створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось; захист, охорону кого-, чого-небудь від небезпеки” [5, с. 281].

А поняття “забезпечувати” трактується як “надати все необхідне” [6, с. 577] або як “надання (постачання) чогось або кимось в достатній кількості, створення усіх необхідних умов для здійснення чогось, гарантування чогось” [7].

Отже, термінологічне окреслення поняття “забезпечення” стосується здійснення діяльності, спрямованої на створення належних умов функціонування будь-чого чи будь-кого.

Під правовим забезпеченням у юридичній літературі зазвичай розуміють цілеспрямовану дію на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [8, с. 327; 9, с. 160; 10, с. 392].

Доволі широкий перелік підходів вітчизняних науковців до тлумачення категорії “адміністративно-правове забезпечення”.

О. М. Гумін та Є. В. Пряхін вважають, що поняття “адміністративно-правове забезпечення” можна розглядати у широкому та вузькому розуміннях. У широкому розумінні поняття “адміністративно-правове забезпечення” передбачає упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорону, реалізацію і розвиток. Своєю чергою, вузьке визначення адміністративно-правового забезпечення, на думку вчених, змінюватиметься залежно від того, про які суспільні відносини буде вестися мова. У структурі адміністративно-правового забезпечення вчені виділяють такі елементи: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення; 2) суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; 3) норми права (норми адміністративного права); 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення [11, с. 48–49].

І. Р. Березовська, досліджуючи адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки України, визначає його як сукупність правових засобів, заходів та способів, за допомогою яких

забезпечуються функціонування та розвиток взаємодії органів виконавчої влади як суб'єктів забезпечення національної інформаційної безпеки. До його структурних елементів дослідниця зараховує: а) норми адміністративного права, що закріплюють права та обов'язки учасників взаємодії у сфері забезпечення інформаційної безпеки; б) адміністративно-правові відносини, що складаються у процесі спільної діяльності суб'єктів взаємодії у сфері забезпечення інформаційної безпеки; в) акти реалізації прав та обов'язків учасників взаємодії, що виражаються у втіленні приписів норм адміністративного права у процесі взаємодії суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки [12, с. 33].

І. О. Ієрусалімова, досліджуючи адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина, звертає увагу на те, що адміністративно-правове забезпечення, насамперед, передбачає регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають в процесі реалізації прав і свобод людини та громадянина, вплив на них за допомогою передбачених у законодавстві елементів [13, с. 83].

В. А. Головка, досліджуючи адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху, визначає його як регламентовану нормами законодавства діяльність органів державної влади, зміст якої становить створення умов для реалізації, охорони та захисту прав громадян як учасників дорожнього руху за допомогою адміністративно-правових засобів. До таких засобів автор зараховує: 1) засоби переконання і примусу; 2) засоби безпосереднього, прямого та опосередкованого захисту суб'єктів господарювання; 3) засоби адміністративного судочинства [14, с. 8–10].

Схожу позицію знаходимо у дисертаційному дослідженні М. О. Дручек, котра, аналізуючи поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ, під адміністративно-правовим забезпеченням розуміє здійснення державою за допомогою сукупності спеціальних механізмів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [15, с. 126].

С. В. Діденко, досліджуючи механізм адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні, пропонує розглядати його через призму механізму правового регулювання та брати його за основу, оскільки, на думку вченого, він є однією з провідних категорій адміністративного права, за допомогою якої здійснюється ефективний вплив на поведінку суб'єктів права та має суміжні до виконання завдання поряд із категорією правового забезпечення. До його складових елементів автор зараховує: 1) норми права різного призначення; 2) акти застосування права і діяльність організацій та посадових осіб із втілення їх у життя (форми та методи); 3) принципи адміністративного права; 4) тлумачення адміністративних приписів у цій сфері як процес доведення та уточнення їх змісту; 5) адміністративно-правові відносини, які базуються на адміністративно-правових нормах та виникають і здійснюються на їх основі; 6) адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї; 7) адміністративно-правові режими, зокрема обігу зброї на території України, ліцензування тощо; 8) адміністративні процедури діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення обігу та застосування зброї [16, с. 467].

Отже, визначення адміністративно-правового забезпечення та його елементів змінюється у дослідженнях вчених залежно від того, про які суспільні відносини йдеться.

Аналіз вищезазначених підходів до визначення цієї категорії дає нам можливість визначити категорію “адміністративно-правове забезпечення публічного управління”.

Відповідно до власного бачення досліджуваних явищ, на нашу думку, під адміністративно-правовим забезпеченням публічного управління слід розуміти регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів публічного управління щодо реалізації (захисту) публічних інтересів.

До структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління зараховуємо такі елементи: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення публічного управління; 2) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення публічного управління; 3) адміністративно-правові

норми; 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) форми публічного управління; 6) засоби захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб у сфері публічного управління.

Зупинімося докладніше на їхній характеристиці.

Першим елементом структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління є об'єкт адміністративно-правового забезпечення публічного управління.

Об'єктом адміністративно-правового забезпечення публічного управління, на нашу думку, може бути все, що здатне сприяти здійсненню публічних (суспільних) інтересів.

Публічний інтерес – це інтерес соціальної спільності, що визнаний, задоволений державою [17, с. 32]. Цю роль можуть виконувати права людини і громадянина, право власності й послуги інших осіб [18, с. 41].

Публічний інтерес має особливий порядок реалізації, він імперативний, його захист здійснюють різні державно-владні інститути, а його реалізація завжди відбувається в інституційних формах [19, с. 522].

Серед учених-адміністративістів поширений погляд, що публічний інтерес є не чим іншим, як певною сукупністю приватних інтересів [20, с. 12; 21, с. 23; 22, с. 35].

Разом з тим, як справедливо зазначають у науковій літературі, публічні інтереси не є простою сукупністю індивідуальних інтересів членів суспільства чи його частини. Це своєрідна квінтесенція (поєднання) інтересів членів суспільства, тобто вони поєднують лише ті інтереси, які однаковою мірою важливі для кожного члена суспільства (всі прагнуть дихати чистим повітрям, користуватися безпечним громадським транспортом, мати доступ до об'єктів міської інфраструктури, жити у безпечному (некриміногенному) місті тощо) [22, с. 36].

Отже, публічним інтересом необхідні визнати все те, що стосується благ та інтересів спільноти.

Другим елементом структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління є суб'єкти адміністративно-правового забезпечення публічного управління.

У широкому значенні під суб'єктами забезпечення слід розуміти осіб, які своєю правомірною поведінкою створюють умови, за яких: а) суб'єкти права матимуть змогу належно реалізувати свої права, свободи, інтереси; б) діє система гарантій для набуття, реалізації, охорони й захисту прав, свобод, інтересів [23, с. 123].

Публічне управління, як одна із форм реалізації публічної влади, представлене значною кількістю суб'єктів. Узагальнювальним терміном, що об'єднує всіх суб'єктів публічного управління, є публічна адміністрація (англ. *public administration*).

Попри частовживаність, поняття публічної адміністрації у вітчизняному законодавстві не використовується. Однак цей термін нерідко вживають у правових нормах, прийнятих на рівні Європейського Союзу (далі – ЄС), як у договорах, що засновують ЄС, так і в нормативно-правових актах, що є частиною *acquis* (правового доробку) ЄС, зокрема у рішеннях Суду Європейського Союзу. В установчих договорах ЄС поняття публічної адміністрації згадують у різних контекстах. До нього відсилають такі поняття, як “публічна служба” (*public service*), “центральні уряди” (*central governments*), “регіональні органи, місцеві та інші органи публічної влади” (*regional, local and others public authorities*) [24, с. 5].

Останнім часом з'явилося чимало праць із теоретичних та практичних аспектів діяльності публічної адміністрації. Водночас позиції вчених щодо визначення її структури різняться.

Аналіз наукової літератури свідчить про існування двох концептуальних підходів до розуміння публічної адміністрації як організаційно-правового утворення – так званий широкий і вузький.

Прихильники вузького підходу вважають, що публічна адміністрація представлена: 1) органами виконавчої влади; 2) органами місцевого самоврядування; 3) об'єднаннями громадян та іншими суб'єктами під час здійснення делегованих через закон адміністративних функцій; 4) посадовими і службовими особами всіх вищезазначених суб'єктів [18, с. 7].

У широкому розумінні до публічної адміністрації зараховують: 1) органи державної влади; 2) органи місцевого самоврядування; 3) їхніх посадових і службових осіб; 4) інших суб'єктів у разі

здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, зокрема для виконання делегованих повноважень [22, с. 127–136; 25, с. 84; 26, с. 9].

На думку вчених, значна кількість суб'єктів публічної адміністрації зумовлена поширеністю та всепроникним характером адміністративно-правових відносин, без яких не здійснюється публічна влада в державі, а також не реалізуються суб'єктивні публічні права приватних осіб. Водночас вчені зазначають, що не всі суб'єкти публічної адміністрації є постійними учасниками адміністративно-правових відносин й наділені повноваженнями застосовувати усі передбачені законодавством інструменти публічного управління (нормативні акти, адміністративні акти, адміністративні договори). Наприклад, Верховна Рада України, Конституційний Суд України, суди, Національна школа суддів України, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, органи суддівського самоврядування, Державна судова адміністрація України, Вища рада правосуддя, установи (заклади) публічного права, фонди публічного права, суб'єкти делегованих повноважень вступають (залучаються) до адміністративно-правових відносин лише у разі наявності особливих приписів адміністративного законодавства [22, с. 125–137].

Визначальне (ключове) місце серед суб'єктів публічного управління займають органи виконавчої влади.

Відповідно до положень Конституції України, науковці традиційно визначають систему органів виконавчої влади як трирівневу, що складається із: 1) вищого органу в системі органів виконавчої влади – Кабінету Міністрів України; 2) центральних органів виконавчої влади – міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; 3) місцевих органів виконавчої влади – Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих (обласних, районних, Київської і Севастопольської міських) державних адміністрацій [27, с. 8–9].

Основними завданнями виконавчої влади є: реалізація та виконання законів на території всієї держави; забезпечення прав і свобод людини і громадянина; державно-правове регулювання у різних сферах суспільного життя (соціально-культурній, адміністративно-політичній, фінансово-економічній); сприяння задоволенню життєвих потреб населення; надання адміністративних послуг.

Важливими суб'єктами публічного управління є органи місцевого самоврядування.

Система органів місцевого самоврядування визначається адміністративно-територіальним устроєм України й зумовлена утворенням цієї системи з: 1) Автономної Республіки Крим; 2) областей; 3) районів; 4) міст; 5) районів у містах; 6) селищ і сіл (ст. 133 Конституції України).

А тому, відповідно до ч. 1, 2 ст. 10 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, ст. 140 Конституції України, органами місцевого самоврядування, які у сукупності й утворюють систему, є: сільські ради; селищні ради; міські ради; районні ради; обласні ради [28; 29].

Крім того, як справедливо зазначають у юридичній літературі, характеристика органів місцевого самоврядування буде неповною, якщо не назвати суб'єктів (посадових осіб) та інші органи, утворені у межах цих органів або завдяки їм. До таких суб'єктів належать:

– виконавчі органи рад – комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи (ч. 1 ст. 11 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, ст. 140 Конституції України);

– сільські, селищні, міські, районні в місті (у разі їх створення) ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати: 1) будинкові; 2) вуличні; 3) квартальні; 4) інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна (ч. 1 ст. 14 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, Закон України від 11 липня 2001 р. “Про органи самоорганізації населення”);

– сільські, селищні, міські голови – посадові особи територіальної громади відповідно села (добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста (ч. 3 ст. 11, ст. 12 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”);

– старости – посадові особи місцевого самоврядування, які представляють інтереси жителів села, селища у виконавчих органах сільської, селищної, міської ради (ст. 14-1 Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад”; ч. 1 ст. 5 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”). Зауважимо: у законодавстві не передбачено, що місцеві ради об'єднаних територіальних громад обов'язково повинні вводити посаду старости. Тож на практиці

села чи селища можуть бути без старости. Також, як варіант, один староста може бути обраний на декілька сіл (селищ), що вже спостерігається за результатами проведених виборів старост. Окрім цього, законодавством не встановлено строк, протягом якого місцева рада об'єднаної територіальної громади має призначити вибори та обрати старост [30, с. 135].

Характерні ознаки місцевого самоврядування такі:

– місцеве самоврядування – специфічна форма публічної влади, яка не є складовою механізму державної влади;

– місцеве самоврядування займається питаннями місцевого значення, перелік яких визначає законодавство;

– первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста;

– самостійність місцевого самоврядування, що виявляється в організаційній і матеріально-фінансовій відокремленості, самостійному вирішенні місцевих справ у межах компетенції, закріпленої законодавством, самостійній відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

З огляду на положення чинного законодавства України, практику діяльності органів місцевого самоврядування усі правовідносини, котрі виникають за їх участю, можуть бути пов'язані із такими проявами діяльності публічної адміністрації: самоврядне управління; укладання та виконання адміністративних договорів; сервісно-обслуговувальна діяльність (надання адміністративних послуг); загальноорганізаційна діяльність.

По-своєму особливими представниками публічної адміністрації є суб'єкти делегованих повноважень. Це фізичні особи або колективні утворення, що в суспільно-державному житті, керуючись власними інтересами, на власний розсуд здійснюють надані їм дискреційні публічні (делеговані державою) повноваження [22, с. 168].

Зазначимо, що делегування повноважень в адміністративно-правовій площині може виражатися у чотирьох варіантах: по-перше, це стосується тих випадків, коли нормативні акти уповноважують керівника органу, його структурного підрозділу здійснювати передання своїх повноважень чи їх частини іншій посадовій особі; по-друге, делегування повноважень найпоширеніше у взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; по-третє, делегування повноважень відбувається у системі органів виконавчої влади між співвідпорядкованими органами. Нормативно-правові акти передбачають можливість передавання власних повноважень широкого кола суб'єктів; по-четверте, як уже було зазначено, повноваження можуть делегуватися приватним особам (фізичним та юридичним), які в результаті набувають повноважень зі здійснення публічного управління. Однак вони стають суб'єктами публічного управління тільки у функціональному сенсі, а їхня діяльність чітко обмежена або законом, або актом делегування [21, с. 87–89].

Обґрунтування вищезазначених положень знаходимо у відповідних нормах статей законів України: “Про природно-заповідний фонд України”; “Про місцеве самоврядування в Україні”; “Про місцеві державні адміністрації”; “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону”; “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань”; Кодексі України про адміністративні правопорушення.

Отже, публічне управління представлене широким колом суб'єктів, основні серед яких: органи виконавчої влади, суб'єкти місцевого самоврядування та суб'єкти делегованих повноважень (у разі, коли виконують функції органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування).

Третім елементом структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління є адміністративно-правова норма.

У загальному вигляді під адміністративною нормою розуміють обов'язкове правило поведінки, що встановлене й охороняється державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються та припиняються у сфері публічного управління [31, с. 48].

Основні ознаки адміністративно-правової норми такі:

– вона встановлюється Конституцією та іншими законами України, Загальною декларацією з прав людини ООН, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод Ради Європи, іншими ратифікованими Верховною Радою України міжнародними правовими актами, підзаконними нормативними правовими актами публічної адміністрації;

– її зміст зумовлений своєрідністю становища суб'єктів і об'єктів управління у публічному праві: суб'єкти публічного управління наділені юридично-владними повноваженнями, а об'єкти управління зобов'язані виконувати їхні законні вимоги;

– вона визначає міру встановленої свободи для об'єктів публічного управління, які не є владними, та суворо регламентовані дії для суб'єктів публічної адміністрації;

– через її опосередкування забезпечуються публічні права й свободи людини і громадянина, нормальне функціонування громадянського суспільства та держави;

– за її порушення застосовується державний примус [18, с. 30–31].

Четвертим елементом структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління є адміністративно-правові відносини та їх зміст.

Адміністративно-правові відносини – це вид суспільних відносин, які виникають щонайменше між двома суб'єктами та регулюються нормами адміністративного права [22, с. 120]. Різноманітний характер юридичних взаємозв'язків учасників адміністративно-правових відносин, необхідність виявлення їх спрямованості та інші особливості дають підстави класифікувати ці відносини за різними критеріями: залежно від функцій, які виконуються; за адміністративно-правовим статусом суб'єктів, що беруть участь у правовідносинах; за змістом; за галузевою діяльністю тощо [32, с. 17]. Загальним для всіх видів адміністративно-правових відносин є те, що принаймні однією зі сторін є суб'єкт публічної адміністрації, наділений народом України владною компетенцією [18, с. 38].

Одним із найпринциповіших видів адміністративно-правових відносин є ті, що виникають між суб'єктом публічної адміністрації та приватною особою [22, с. 120].

Приватна особа – це особа, що діє від себе особисто, неофіційно [33, с. 716]. Серед суб'єктів адміністративного права приватних осіб, які є учасниками адміністративних правовідносин і правовий статус яких характеризується відсутністю владних повноважень у сфері публічного управління, виділяють: фізичних осіб – громадян України, іноземців, осіб без громадянства; фізичних осіб-підприємців; юридичних осіб приватної форми власності (підприємства, установи, господарські товариства); громадські об'єднання; професійні спілки; політичні партії; органи самоорганізації населення; релігійні організації [21, с. 110].

Зміст адміністративно-правових відносин – це сукупність суб'єктивних публічних прав (публічних правоможностей) та юридичних обов'язків суб'єктів адміністративного права, коли кожному суб'єктивному праву одного суб'єкта адміністративно-правових відносин відповідає (кореспондується) юридичний обов'язок іншого суб'єкта, і навпаки [18, с. 42–43].

Суб'єктивне публічне право у юридичній літературі визначають як основу на нормах публічного (адміністративного) права можливість приватної особи вимагати від публічної адміністрації такої поведінки, яка б задовольняла інтереси останньої. При цьому зазначають, що суб'єктивні публічні права виявляються не лише у відносинах “приватна особа – публічна адміністрація”, а й у відносинах “публічна адміністрація – приватна особа”, а також у відносинах, що виникають між двома юридичними особами публічного права. Наприклад, публічна адміністрація має право вимагати від приватної особи сплати податків [22, с. 116].

Своєю чергою, юридичний обов'язок – це передбачені для зобов'язаної особи та забезпечені можливістю державного примусу вид і міра необхідної поведінки, які потрібно виконувати в інтересах уповноваженої особи, що має відповідні публічні суб'єктивні права. Юридичний обов'язок налічує чотири основні компоненти: 1) обов'язок здійснювати певні дії чи утримуватися від них (наприклад, водії транспортних засобів зобов'язані дотримуватися правил дорожнього руху); 2) обов'язок відреагувати на законні вимоги уповноваженого суб'єкта; 3) обов'язок відповідати за невиконання цих вимог; 4) обов'язок не перешкоджати уповноваженому суб'єкту користуватися тим благом, на яке він має право (наприклад, публічна адміністрація не має права втручатися у корпоративне управління суб'єкта господарювання). Юридичні обов'язки в адміністративному праві забезпечують публічні інтереси людини і громадянина, суспільства і держави та є гарантіями суб'єктивних публічних прав [18, с. 45].

П'ятим елементом структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління є форми публічного управління.

Під формами публічного управління розуміють відмінні за характером та наслідками способи зовнішнього вираження діяльності органів публічної адміністрації [34, с. 10].

У сучасній науковій літературі виділяють такі форми публічного управління: 1) нормативні акти; 2) адміністративні акти; 3) адміністративні договори; 4) плани; 5) фактичні дії [21, с. 144]. Для їх означення використовують термін “інструменти публічного адміністрування” [21; 35] або “форми публічного управління” [34, с. 11].

Застосування публічною адміністрацією тієї чи іншої форми багато в чому визначається її компетенцією, характеристиками об'єкта впливу, поставленою метою, прагненням отримати той чи інший конкретний результат. Загалом форми публічного управління повинні відповідати таким вимогам: не виходити за межі режиму законності; відповідати компетенції суб'єкта публічної адміністрації; відповідати змісту його адміністративних зобов'язань; відповідати змісту і характеру вирішуваних питань; сприяти дотриманню публічного інтересу; враховувати особливості конкретного об'єкта владного впливу.

На підставі вищенаведеного до форм публічного управління зараховуємо: нормативні акти, адміністративні акти, адміністративні договори, плани, фактичні дії.

Під нормативним актом публічної адміністрації слід розуміти вид юридичного акта, прийнятого уповноваженим суб'єктом, що містить норму (норми) адміністративного права. Нормативні акти публічної адміністрації одночасно виконують дві основні функції. По-перше, вони є джерелом адміністративного права, по-друге, – інструментом діяльності публічної адміністрації. У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на таку закономірність: що нижче розташований суб'єкт публічної адміністрації в адміністративній ієрархії, то більше виданий ним нормативний акт нагадує інструмент діяльності. Натомість акти суб'єктів публічної адміністрації загальнодержавного рівня становлять, насамперед, джерела адміністративного права. У таких актах зосереджуються норми адміністративного права, які є обов'язковими для виконання [22, с. 253]. Без нормативних актів не може бути публічного управління як такого.

Близький до нормативного акта адміністративний акт. Відмінність між ними полягає в тому, що адміністративні акти встановлюють, змінюють або припиняють конкретні адміністративні правовідносини. Тобто вони відрізняються від нормативних тим, що звернені до конкретних суб'єктів адміністративно-правових відносин і їх дія припиняється після здійснення встановлених у них прав і обов'язків, тобто після одноразового їх застосування [21, с. 158].

В сучасному українському законодавстві поняття адміністративного акта вперше з'явилося у Постанові Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо упорядкування адміністративних послуг” від 17 липня 2009 р. № 737, яку згодом було скасовано. Зокрема, у ній зазначалося, що адміністративний акт – це прийняте суб'єктом рішення індивідуальної дії, спрямоване на набуття, зміну чи припинення прав та обов'язків особи [36]. Чинне українське законодавство поняття “адміністративний акт” не вживає.

Визначаючи адміністративний акт, вчені-адміністративісти вказують на його характерну особливість – регулятивний характер. Регулятивна властивість адміністративного акта, на думку вчених, доволі принципова, оскільки на її підставі можна відмежувати адміністративні акти від інших заходів суб'єктів публічної адміністрації, які не є адміністративними актами [22, с. 262].

Адміністративні акти можна класифікувати за різними критеріями. Найуніверсальнішою, на нашу думку, є класифікація, яку запропонували вітчизняні вчені Р. С. Мельник та В. М. Бевзенко, які виділяють такі види адміністративних актів:

1) наказові (містять наказ або заборону, приписують певний вид поведінки або зобов'язують утримуватися від певних дій (рішень));

2) правовстановлюючі (встановлюють, змінюють або припиняють конкретні правовідносини);

3) підтверджуючі (підтверджують наявність у особи певного права або певної важливої з погляду права властивості. Підтверджуючі адміністративні акти засвідчують те, що вже фактично існує, надаючи цьому явищу юридичної обов'язковості. На відміну від правовстановлюючого акта, цей вид адміністративного акта не спрямований на зміну правового стану);

4) обтяжуючі (обмежують права, свободи, законні інтереси приватних осіб, покладають на них додаткові обтяження або обмеження);

5) сприяючі (підтверджують наявність права, надають особі таке право чи матимуть для неї інші позитивні наслідки) [22, с. 266–268].

У певних випадках законодавець вимагає від суб'єктів публічної адміністрації діяти винятково із застосуванням адміністративного договору. Застосування адміністративного акта замість адміністративного договору в такому разі заборонене [22, с. 290].

Характерними ознаками адміністративного договору є те, що він:

- 1) виникає зі сфери реалізації публічно-владних повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- 2) забезпечує задоволення публічно-правових інтересів;
- 3) передбачає можливість оперативного контролю за виконанням договору;
- 4) підстава його виникнення – правозастосовний акт;
- 5) забезпечується можливістю накладення санкцій адміністративного чи дисциплінарного характеру за порушення або невиконання договірних зобов'язань тощо [37, с. 20].

План у публічному управлінні – це рішення владного суб'єкта, що визначає порядок, послідовність чи встановлює зв'язок подальших дій та проведення заходів [21, с. 177]. Разом з тим, науковці акцентують на тому, що необхідно відмежовувати план (як акт планування) від затвердження плану (як інструменту публічного адміністрування). Акт планування (наприклад, план зонування території) є текстово-графічним матеріалом, що набирає юридичної сили, а відтак може застосовуватись на відповідній території лише після його затвердження органом місцевого самоврядування. Тобто самим інструментом є затвердження плану, що створює правові наслідки у вигляді виникнення, зміни або припинення прав і породжує обов'язки для приватних осіб.

Ще однією формою публічного управління є здійснення суб'єктами публічної адміністрації фактичних дій.

Фактична дія як інструмент публічного адміністрування – це різновид активної адміністративної діяльності публічної адміністрації, що має свідомо-вольовий характер, і мета якого – отримання фактичного результату для приватних осіб під час надання адміністративних послуг і проведення перевірок, що не зумовлює виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин. Основними видами фактичних дій є такі: інформування населення, проведення перевірки, здійснення моніторингу, надання довідок, виплата грошових коштів, адміністрування реєстрів [21, с. 182].

Важливим елементом структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління є засоби захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб у сфері публічного управління. До таких зараховують: адміністративне оскарження; відшкодування шкоди, завданої публічною адміністрацією [22, с. 345–365]; адміністративну медіацію; притягнення винних посадових осіб публічної адміністрації до спеціальної дисциплінарної відповідальності; засоби самозахисту – легальні засоби протесту [21, с. 266–267].

Отже, під адміністративно-правовим забезпеченням публічного управління слід розуміти регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів публічного управління щодо реалізації (захисту) публічних інтересів.

До структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління зараховуємо такі елементи: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення публічного управління; 2) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення публічного управління; 3) адміністративно-правові норми; 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) форми публічного управління; 6) засоби захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб у сфері публічного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козак В. І. Публічне управління в системі координат української державності. *Ефективність державного управління*. Львів, 2015. Вип. 44 (1). С. 64–70.
2. Оболенський О. Ю. Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти. *Публічне управління: шляхи розвитку*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 лист. 2014 року). Київ, 2014. Т. 1. С. 3–10.
3. Формування системи публічного управління процесами забезпечення якості життя. Шифр “Життя”. 31 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/c65354348bb07a4be74fa18b532f4001.pdf>.
4. Мельник Р. С. Категорія “публічне управління” у новій інтерпретації. *Право і суспільство*. Дніпро, 2012. № 6. С. 95–98.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ: Перун, 2003. 1440 с.
6. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. Москва: Русский язык, 1980. Т. 4 688 с.
7. Словарь русского языка: в 4 т. / под ред. А. П. Евгеньевой. 3-е изд., стер. Москва: Русский язык, 1986. Т. 2. 736 с.
8. Загальна теорія держави і права: підручник / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова, О. В. Петришин, С. М. Олейников;

за ред. М. В. Цвіка. Харків: Право, 2002. 432 с. 9. Олійник А. Ю., Гусарев С. Д., Слюсаренко О. Л. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 176 с. 10. Лазур Я. В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні. *Форум права*. Харків, 2009. № 3. С. 392–398. 11. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. Харків, 2014. № 4. С. 46–50. 12. Березовська І. Р. Поняття і характеристика структурних елементів механізму застосування адміністративно-правових засобів забезпечення інформаційної безпеки України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. Київ, 2013. № 2. С. 31–35. 13. Іерусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 205 с. 14. Головка В. А. Адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с. 15. Дручек О. М. Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України. *Форум права*. Харків, 2013. № 2. С. 123–128. 16. Діденко С. В. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. *Наукові праці Національного університету “Одеська юридична академія”*. Одеса, 2015. С. 463–469. 17. Гончарук С. Т. Адміністративне право України. Загальна та Особлива частини: навч. посіб. Київ: НАВС України, 2000. 240 с. 18. Адміністративне право України. Загальне адміністративне право: навч. посіб. / В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короед, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко, О. М. Єшук, І. М. Риженко, А. А. Іванишук, Р. Д. Саунін, І. М. Ямкова; за ред. В. В. Галунька. Херсон: Грінь Д. С., 2015. Т. 1. 272 с. 19. Савченко С. В. Співвідношення приватних і публічних інтересів: досвід України. *Форум права*. Харків, 2013. № 3. С. 520–528. 20. Коломоець Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України : теорія, досвід та практика реалізації: монографія / за ред. В. К. Шкарупи. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с. 21. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, С. Стеценко та ін. Херсон: Олді-плюс, 2018. 446 с. 22. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право: навч. посіб. / за заг. ред. Р. С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с. 23. Піцикевич В. В. Суб’єкти адміністративно-правового забезпечення ліцензованої діяльності у сфері паливно-енергетично комплексу України. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2015. № 1. С. 123–127. 24. Гонціяж Я. Державне управління в контексті європейської інтеграції. Київ: Лабораторія законодавчих ініціатив, 2015. 27 с. 25. Патерило І. В. До розуміння сутності та змісту категорії “публічна адміністрація”. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса, 2014. Вип. 9-1. С. 83–85. 26. Черчатий О. І. Оптимізація діяльності публічної адміністрації України на регіональному рівні в умовах євроінтеграції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 25.00.02. Івано-Франківськ, 2011. 20 с. 27. Дерещ В. А. Управлінські відносини в системі органів виконавчої влади та їх правове регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 22 с. 28. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. 29. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. 30. Публічне управління в умовах інституційних змін: колективна монографія / за наук. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. Київ, 2018. 475 с. 31. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с. 32. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с. 33. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків: Школа, 2009. 1008 с. 34. Тимошук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: монографія. Київ: Конус-Ю, 2010. 296 с. 35. Патерило І. В. Інструменти діяльності публічної адміністрації: сутність та зміст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород, 2014. Вип. 27(2). С. 174–178. 36. Про заходи щодо упорядкування адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2009 р. № 737. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/737-2009-%D0%BF>. (постанова втратила чинність). 37. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2007. 720 с.

REFERENCES

1. Kozak V. I. *Publichne upravlinnia v systemi koordynat ukrainskoi derzhavnosti. Efektyvni derzhavnoho upravlinnia* [Public management in the coordinate system of Ukrainian statehood]. Lviv, 2015. Vyp. 44(1). P. 64–70.
2. Obolenskyi O. Yu. *Publichne upravlinnia: tsyvilizatsiinyi trend, naukova teoriia i napriam osvity* [Public management: civilization trend, scientific theory and direction of education]. Publichne upravlinnia: shliakhy rozvytku: materialy nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 26 lyst. 2014 roku). Kyiv, 2014. T. 1. P. 3–10.
3. *Formuvannia systemy publichnoho upravlinnia protsesamy zabezpechennia yakosti zhyttia* [Formation of a system of public management of quality of life processes]. Shyfr “Zhyttia”. 31 s. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/c65354348bb07a4be74fa18b532f4001.pdf>.
4. Melnyk R. S. *Katehoriia “publichne upravlinnia” u novii interpretatsii* [The category of “public management” in the new interpretation]. Pravo i suspilstvo. Dnipro, 2012. No. 6. P. 95–98.
5. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A great explanatory dictionary of modern Ukrainian] / za red. V. T. Busel. Kyiv: Perun, 2003. 1440 p.
6. Dal V. Y. *Tolkovyi slovar zhyvoho velykorusskoho yazyka* [Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language]: v 4 t. Moskva : Russkyi yazyk, 1980. T. 4 688 p.
7. *Slovar russkoho yazyka* [Dictionary of the Russian language]: v 4 t. / pod red. A. P. Evhenevoi. 3-e yzd., ster. Moskva: Russkyi yazyk, 1986. T. 2. 736 p.
8. *Zahalna teoriia derzhavy i prava* [General theory of state and law]: pidruchnyk / M. V. Tsvik, V. D. Tkachenko, L. L. Bohachova, O. V. Petryshyn, S. M. Oleinykov; za red. M. V. Tsvika. Kharkiv: Pravo, 2002. 432 p.
9. Oliinyk A. Yu., Husariiev S. D., Sliusarenko O. L. *Teoriia derzhavy i prava* [The theory of state and law]: navch. posib. Kyiv : Yurinkom Inter, 2001. 176 p.
10. Lazur Ya. V. *Poniattia, sutnist ta elementy administratyvno-pravovoho mekhanizmu zabezpechennia prav i svobod hromadian u derzhavnomu upravlinni* [The concept, essence and elements of the administrative and legal mechanism of ensuring the rights and freedoms of citizens in state administration]. Forum prava. Kharkiv, 2009. No. 3. P. 392–398.
11. Humin O. M., Priakhin Ye. V. *Administratyvno-pravove zabezpechennia: potiattia ta struktura* [Administrative and legal support: sweat and structure]. Nashe pravo. Kharkiv, 2014. No. 4. P. 46–50.
12. Berezovska I. R. *Poniattia i kharakterystyka strukturnykh elementiv mekhanizmu zastosuvannia administratyvno-pravovykh zasobiv zabezpechennia informatsiinoi bezpeky Ukrainy* [The concept and characterization of structural elements of the mechanism of application of administrative and legal means of ensuring information security of Ukraine]. Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. Kyiv, 2013. No. 2. P. 31–35.
13. Ierusalimova I. O. *Mekhanizm administratyvno-pravovoho zabezpechennia prav i svobod liudyny ta hromadianyna* [Mechanism of administrative and legal support of human and citizen's rights and freedoms]: dys. ...kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv, 2006. 205 p.
14. Holovko V. A. *Administratyvno-pravove zabezpechennia zakhystu sotsialnykh ta ekonomichnykh prav uchasykiv dorozhnoho rukhu v Ukraini: problemy teorii ta praktyky* [Administrative and legal support for the protection of social and economic rights of road users in Ukraine: problems of theory and practice]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2011. 20 p.
15. Druchek O. M. *Poniattia administratyvno-pravovoho zabezpechennia prav, svobod ta interesiv dytyny orhanamy vnutrishnikh sprav Ukrainy* [The concept of administrative and legal support of the rights, freedoms and interests of the child by the internal affairs bodies of Ukraine]. Forum prava. Kharkiv, 2013. No. 2. P. 123–128.
16. Didenko S. V. *Poniattia ta elementy mekhanizmu administratyvno-pravovoho zabezpechennia obihu ta zastosuvannia zbroi v Ukraini* [Concepts and elements of the mechanism of administrative and legal support of arms trafficking and use in Ukraine]. Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu “Odeska yurydychna akademiia”. Odesa, 2015. P. 463–469.
17. Honcharuk S. T. *Administratyvne pravo Ukrainy. Zahalna ta Osoblyva chastyny* [Administrative law of Ukraine. Common and Special parts]: navch. posib. Kyiv: NAVS Ukrainy, 2000. 240 p.
18. *Administratyvne pravo Ukrainy. Zahalne administratyvne pravo* [Administrative law of Ukraine. General administrative law]: navch. posib. / V. V. Halunko, V. I. Kurylo, S. O. Koroied, O. Yu. Drozd, I. V. Hyrenko, O. M. Yeshchuk, I. M. Ryzhenko, A. A. Ivanyshchuk, R. D. Saunin, I. M. Yamkova; za red. V. V. Halunka. Kherson: Hrin D. S., 2015. T.1. 272 p.
19. Savchenko S. V. *Spivvidnoshennia pryvatnykh i publichnykh interesiv: dosvid Ukrainy* [Value of private and public interests: experience of Ukraine]. Forum prava. Kharkiv, 2013. No. 3. P. 520–528.
20. Kolomoiets T. O. *Administratyvnyi prymus u publichnomu pravi Ukrainy: teoriia, dosvid ta praktyka realizatsii* [Administrative coercion in public law in Ukraine: theory, experience and practice of implementation]: monohrafiia / za red. V. K. Shkarupy. Zaporizhzhia: Polihraf,

2004. 404 p. 21. *Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs* [Administrative law of Ukraine. Full course]: pidruchnyk / V. Halunko, P. Dikhtievskiy, O. Kuzmenko, S. Stetsenko ta in. Kherson: Oldi-plus, 2018. 446 p. 22. Melnyk R. S., Bevzenko V. M. *Zahalne administratyvne pravo* [General administrative law]: navch. posib. / za zah. red. R. S. Melnyka. Kyiv: Vaite, 2014. 376 p. 23. Pitsykevych V. V. *Subiekty administratyvno-pravovoho zabezpechennia litsenzovanoi diialnosti u sferi palyvno-enerhetychno kompleksu Ukrainy* [Subjects of administrative and legal support of licensed activity in the field of fuel and energy complex of Ukraine]. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. Kyiv, 2015. No. 1. P. 123–127. 24. Hontsiiazh Ya. *Derzhavne upravlinnia v konteksti yevropeiskoi intehtratsii* [State administration in the context of European integration]. Kyiv: Laboratoriia zakonodavchykh initsiatyv, 2015. 27 p. 25. Paterylo I. V. *Do rozuminnia sutnosti ta zmistu katehorii “publichna administratsiia”* [To understand the nature and content of the category “public administration”]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Odesa, 2014. Vyp. 9-1. P. 83–85. 26. Cherchatyi O. I. *Optyimizatsiia diialnosti publichnoi administratsii Ukrainy na rehionalnomu rivni v umovakh yevrointehtratsii* [Optimization of activity of the public administration of Ukraine at the regional level in the context of European integration]: avtoref. dys. ...kand.. yuryd. nauk: 25.00.02. Ivano-Frankivsk, 2011. 20 p. 27. Derets V. A. *Upravlinski vidnosyny v systemi orhaniv vykonavchoi vlady ta yikh pravove rehuliuвання* [Management relations in the system of executive bodies and their legal regulation] : avtoref. dys.... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2006. 22 p. 28. *Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini* [About local self-government in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 p. No. 280/97-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1997. No. 24. St. 170. 29. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. No. 254k/96-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. No. 30. St. 141. 30. *Publichne upravlinnia v umovakh instytutsiinykh zmin* [Public management in the face of institutional change]: kolektyvna monohrafiia / za nauk. red. R. V. Voitovych, P. V. Vorony. Kyiv, 2018. 475 p. 31. Kolpakov V. K., Kuzmenko O. V. *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter, 2003. 544 p. 32. Alforov S. M., Vashchenko S. V., Dolhopolova M. M., Kupin A. P. *Administratyvne pravo. Zahalna chastyna* [Administrative Law. The common part]: navch. posib. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2011. 216 p. 33. *Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 100 000 sliv* [Modern Ukrainian Dictionary of Interpretation: 100,000 words] / za zah. red. V. V. Dubichynskoho. Kharkiv: Shkola, 2009. 1008 p. 34. Tymoshchuk V. P. *Administratyvni akty: protsedura pryiniattia ta pryypynennia dii* [Administrative acts: procedure for adoption and termination]: monohrafiia. Kyiv : Konus-Yu, 2010. 296 p. 35. Paterylo I. V. *Instrumenty diialnosti publichnoi administratsii: sutnist ta zmist* [Tools of Public Administration: Essence and Content]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Uzhhorod, 2014. Vyp. 27(2). P. 174–178. 36. *Pro zakhody shchodo uporiadkuvannia administratyvnykh posluh* [On measures for streamlining administrative services]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 lypnia 2009 r. No. 737. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/737-2009-%D0%BF>. (postanova vtratyla chynnist). 37. *Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk* [Great encyclopedic legal dictionary] / za red. Yu. S. Shemshuchenka. Kyiv: Yurydychna dumka, 2007. 720 p.

Дата надходження: 04.11.2019 р.